

10 ANYS
SUMANT!

entitats
catalanes
d'acció
social

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

Juliol 2014

ÍNDEX

Introducció

A. En relació al model

A.1 Definició del model de la RMI com un programa sociolaboral

A.2 Definició del model d'intervenció

B. Gestió del programa

B.1 Perfils del beneficiaris

B.2 Persones que han superat el límit d'estada al programa

B.3 Persones sense dret d'accés al programa

B.4 Formació

B.5 Empresa i ocupació

B.6 Avaluació i indicadors

C. Instruments per a la gestió del programa

C.1 Elements fonamentals a considerar

C.2 Manca de transparència en la informació

C.3 Mesures urgents per al 2014

D. Conclusions

ANNEX

Resultats de l'enquesta a entitats d'acció social que gestionen la RMI

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

Introducció

Aquest document sorgeix davant l'increment pressupostari de 43 milions d'euros per al programa de Renda Mínima d'Inserció (RMI) al 2014, que ens planteja si aquest nous recursos s'han de destinar íntegrament a ampliar tant com sigui possible el nombre de beneficiaris, o bé cal fer un replantejament que esmeni algunes de les modificacions introduïdes pel decret d'agost de 2011, que varen provocar tensions i situacions molt greus de pèrdua de drets de la ciutadania, i també varen afeblir les accions complementàries de suport, seguiment, acompanyament i formació que el programa contemplava en el marc del procés individual de cada beneficiari. No cal dir que la nostra opció és la segona: restablir el model anterior, proposar algunes millores i esmenar els errors de gestió que calia revisar.

El present document és fruit del treball realitzat per les entitats d'ECAS i pel grup d'Inclusió i Pobresa de la Taula del Tercer Sector Social. La preocupació per aquesta temàtica ens ha permès identificar fronts comuns que hem cregut més enriquidor tractar plegats per tal de donar una opinió i valoració més significativa del conjunt del sector.

ECAS ha treballat en aquests darrers anys amb un grup d'entitats que gestionen el programa de RMI per tal de reflexionar sobre l'evolució i els canvis que ha patit en el context de crisi, que ha significat una disminució de recursos amb unes conseqüències molt greus per a les persones beneficiàries i per a moltes que han vist rebutjades la seva sol·licitud degut a les noves condicions determinades pel decret d'agost de 2011.

El contingut d'aquest document es fonamenta en les reflexions i propostes dels anteriors treballs realitzats per ECAS¹, que avui continuen essent vàlids i a partir dels quals hem pogut avançar en noves propostes davant la nova situació en què ens trobem, caracteritzada per la continuïtat de la crisi i per situacions de pobresa cada cop més severa. Amb la confiança de l'increment pressupostari actual volem fer algunes reflexions i propostes.

A títol de recordatori constatem que algunes de les darreres modificacions varen ser un greu error i desitjaríem que en un futur es poguessin esmenar:

- Com que des del setembre de 2011, amb la nova llei, la RMI deixa de ser un dret universal i modifica el perfil de les persones ateses, cal generar un debat per trobar una solució que doni resposta a les persones que abans cobraven la prestació i que actualment queden sense suport, ja sigui per falta de pressupost o per perfil que no queda cobert pel programa. Per poder donar resposta plantejem dues propostes:
 - La reflexió i presa de decisions de l'equip de govern per garantir la viabilitat d'una Renda Mínima de Ciutadania. (Reflexió que no pertocaria a aquest grup de treball, dedicat a la RMI.)

¹ Document núm. 1 | Reflexions al voltant del programa de Renda Mínima d'Inserció. ECAS Maig 2012

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

- Recuperar la **concepció de programa** (no únicament de prestació econòmica) previ al canvi de llei, que contempla un procés i una intervenció professional com a complement a la prestació.
- Entendre la RMI com un **dret universal** no condicionat a la disponibilitat pressupostària.
- Revisar les característiques dels perfils que actualment tenen dret a accedir al programa, considerant l'actual situació socioeconòmica i les noves necessitats i perfils dels demandants.
- Definir que l'objectiu de la RMI és una acció globalitzada amb la persona que implica acompanyament, suport i ajuda per a la seva **integració social i laboral**.
- Contemplar les **accions complementàries** que defineixen aquesta ajuda com a programa. És a dir que:
 - juntament a la prestació econòmica es desenvolupin altres intervencions de suport i acompanyament per part dels tècnics, i es vetlli per un compromís de compliment d'acords per part de la persona beneficiària i el referent del programa.
 - tot tipus d'ocupació malgrat sigui parcial o de curta durada, jornada reduïda etc. es consideri un instrument necessari per a la capacitat de la persona beneficiària.
 - s'asseguri uns ingressos mínims a la persona per la via de l'ocupació o del PIRMI; és a dir, que si la quantia fruit del seu treball és inferior a la que es rep en el programa, es complementi per rebre el mínim establert en el programa.

En definitiva demanaríem una revisió de les mesures aplicades a partir del decret d'agost de 2011 valorant com s'ha aplicat i detectant les disfuncions i perjudicis que generen a les persones que perceben la prestació, fruit de problemes de tresoreria i de gestió administrativa, així com generant propostes que s'ajustin a les necessitats detectades de la població atesa i a la realitat econòmica del programa.

A. En relació al model

Primerament destacar que les entitats valoren aquest programa amb les seves potencialitats i les seves problemàtiques des de la **mirada a la persona que atenen**; no es tracta de números ni casos, sinó de ciutadans i ciutadanes que pateixin unes determinades situacions que les aboca a la més absoluta pobresa i exclusió, i amb els que mantenen una proximitat i relació que els dóna una perspectiva molt més ajustada a la realitat i vivències de cadascú.

A.1 Definició del model de la RMI com un programa sociolaboral

Al Informe d'ECAS² fèiem dos afirmacions molt significatives que reproduïm sobre aquesta qüestió perquè considerem defineixen molt bé la nostra valoració sobre el caràcter del programa: "La

² Document núm. 1 | Reflexions al voltant del programa de Renda Mínima d'Inserció. ECAS Maig 2012 pag 2

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

*consciència que **l'ocupabilitat és un concepte dinàmic i variable**, que implica considerar el procés personal i l'entorn territorial i social en cada cas, que segons el moment i les seves característiques generarà diferents resultats i expectatives.... El convenciment que la RMI és una **eina per a la inserció laboral i social**, i en conseqüència és urgent l'articulació de noves mesures per a la inserció activa que permetin la integració social i la incorporació al mercat laboral ordinari o protegit. I per aconseguir-ho, cal **una acció conjunta entre el tercer sector, l'administració i el sector empresarial.**"*

Considerem que és necessari introduir en la normativa de la RMI tots aquells elements que **assegurin el caràcter de programa**, és a dir que contempli aquells elements que permetin fer accions complementaries de suport, acompanyament, guiatge a les persones beneficiàries en el marc de l'acord i compromís que aquesta persona hagi assumit amb el seu referent, evitant una practica que malauradament s'ha fet habitual que és el cobrament d'una ajuda econòmica sense contemplar cap altre element, com si fos una prestació més del sistema de protecció. Som conscients que aquesta evolució ha estat fruit de males practiques per part dels tècnics d'entitats i administracions, que per manca d'altres recursos es va optar per aquest programa per a resoldre tot tipus de casuística i necessitat, oblidant aquests altres elements que li donen el seu propi sentit.

Es preocupant la confusió que es dona entre el **concepte d'ocupabilitat** que contempla la RMI, i que malauradament no acaba d'integrar dos conceptes fonamentals, **el laboral i el social**. Defensem que **l'ocupabilitat implica alhora el concepte social que no es pot deslligar del laboral**. Significa que per aconseguir un determinat nivell de competències que permetin incorporar-se al mercat laboral és necessari un treball previ i paral·lel que potenciïn les competències transversals habilitats, tècniques, valors, hàbits de la persona, i aquests elements tenen un alt component social i laboral alhora, que en cap moment es poden separar perquè estan íntimament relacionats.

Una acció per superar aquesta òptica dual seria **lligar molt més els processos laborals i d'inserció social**, i per tant hauria d'evitar-se que **accedir al mercat laboral en períodes curts o intermitents signifiqui la pèrdua dels drets per tornar a gaudir de la PIRMI**, doncs les condicions que regeixen avui, son desincentivadores per a les persones que se'ls ofereix una feina de poc import o de poc temps. Cal buscar mesures que complimentin les dues vessant del procés de la persona, i garantir sempre que aquesta rebrà uns mínims ingressos i serà ajudada en el seu procés vers l'autonomia i l'ocupació dos aspectes d'un mateix procés de la persona. D'aquesta forma es realitzen itineraris més sòlids i amb resultats sostenibles en el temps. Ja que si mantenim la precarietat i la vulnerabilitat fruit de la inseguretat de la RMI, el perfil d'ocupabilitat, que ja hem dit que és dinàmic, en comptes d'incrementar-se podria reduir-se, i ens poden portar a situacions de casos crònificats. Sent aquest fet una de les dificultats detectades prèvies al canvi de la normativa.

És a dir entenem uns dispositius d'inclusió social i laboral en els que troben diferents actuacions que s'interrelacionen i que han de ser dinàmiques i adaptables a les necessitats del procés de cada individu. I si no es dona un mínim equilibri entre tots ells,

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

difícilment serà possible la seva integració social i econòmica. Les entitats contempen la persona en la seva globalitat, i no els podem tractar com casos socials o com laborals separadament, doncs es barregen sempre uns i altres factors. Per altra banda, en moltes ocasions algunes situacions que en un principi son purament un problema per a trobar un lloc de treball amb el pas del temps acaben incorporant-se altres problemàtiques socials que desvirtuen el problema inicial de l'atur, perquè es transforma en una altre urgència diferent a la inicial, que és evitar la degradació personal, la pèrdua d'auto vàlua, o caure en la malaltia mental.

A.2 Model d'intervenció

Si acceptem que la RMI implica un procés de la persona que li permet desenvolupar les seves competències i l'ajuda al seu creixement individual, és necessari contemplar uns elements que permetin donar el suport i seguiment corresponent per aconseguir un bon resultat en aquest procés. Ens estem referim **al referent o tècnic de l'entitat social o de l'administració municipal**, que acompanya la persona al llarg del procés personal i es coordina amb el referent de l'administració del programa de la RMI que té un caràcter de supervisor, avaluador, o de suport al tècnic de l'entitat. L'articulació d'aquests dos professionals en moltes ocasions és la clau per a la bona marxa del processos de les persones beneficiàries.

Quan parlem **de compromís** ens referim a l'acord que el receptor acceptarà i haurà de complir per tal d'aconseguir un millorament en les seves competències que l'ajudaran en la seva inserció social i laboral, el conjunt d'aquests pactes han de plasmar-se en el **Pla individual de treball**, que fixarà el full de ruta al llarg del programa. És doncs aquest un instrument educatiu i transformador fonamental.

En qualsevol cas mai parlem **d'una contraprestació** entesa com el pagament a l'ajuda econòmica rebuda. Defensem el **valor del compromís social**, de la participació comunitària i de la col·laboració amb la societat en front de l'obligatorietat i la contraprestació forçada per a rebre un ajut econòmic que no estaríem del tot d'acord.

Al repensar les accions complementaries a fer es coneixen algunes noves experiències que voldríem valorar:

En primer lloc, i en relació al tema que acabem de comentar, apareix cada dia amb major freqüència, la proposta de què aquest programa implica **un acord amb el beneficiari i dintre d'aquest s'hauria de contemplar una contraprestació** per l'ajuda rebuda. Hem valorat aquest principi i voldríem matisar-lo. Considerem que la RMI no és una prestació i per tant l'ajuda en si mateixa no és una finalitat, sinó un instrument per a la inserció laboral i social. Aquest concepte ens condiona moltes de les accions que es porten a terme en l'esmentat programa. Significa que la contraprestació entesa com un retorn del que s'ha rebut, o un mercadeig per el qual es paga el benefici de la prestació, no seria per nosaltres justificat. Entenem la contraprestació dintre d'un procés per el qual la persona ha arribat a un compromís de canvis personals que l'ajudaran en la seva evolució vers l'autonomia personal i la millora de les competències per incorporar-se al mercat laboral.

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

Partint d'aquest principi ens qüestionem algunes pràctiques que avui s'estan donant, en la que es converteix aquest personal en mà d'obra barata que treballen en les organitzacions o en els municipis sota el concepte de què està pagant el què reben. Caldrà està atent sobre aquesta praxi que pot desvirtuar l'objectiu de capacitació que es busca i la funció formativa i potenciadora d'hàbits i valors que es persegueix. Per tant voldríem alertar que les col·laboracions fetes per els beneficiaris del PIRMI han de complir unes condicions específiques que salvaguardin el seu caràcter formatiu i potenciador del desenvolupament individual, i és fonamental clarificar amb precisió els termes d'aquestes col·laboracions per evitar els perills apuntats .

Hi ha un aspecte que sempre s'ha comentat, però no per això deixa de tenir una gran importància i no és fàcil de resoldre. Ens referim a la necessitat de **coordinació i complementació a tots els nivells del programa** per tal de realitzar uns itineraris integrals de la persona. Creiem que és necessari comptar amb tots els actors socials que intervenen:

- Les entitats son subsidiàries de l'administració, i en conseqüència s'ha de fixar aquelles accions que son responsabilitat d'uns i altres, i s'ha disposar dels instruments necessàries per a aquesta complementarietat.
- Entre les administracions és igualment difícil mantenir una real coordinació. Així moltes vegades els municipis es troben desbordats per l'elevat nombre de casos que malgrat el programa defineix la necessitat d'un referent tècnic al territori, la realitat és que aquest en ocasions és inexistent.
- Entre les distintes conselleries, també en ocasions es donen coordinacions força deficitàries, i no s'assumeixen programes integrals que donin les respostes necessàries para cada persona.
- Entre els municipis i les entitats que es troben moltes vegades en un mateix territori, i és molt necessari treballar amb uns mateixos objectius, amb una total transparència, la qual cosa no sempre es dona.
- I per últim, ens trobem que manca la complementarietat entre les entitats d'un mateix territori, i en alguns casos que tenen una problemàtica particular que no totes les entitats tenen la capacitat de respondre, no es fàcil trobar espais de col·laboració o vies de derivació que agiliti els casos. Una d'aquestes situacions son els casos de tractament amb malalts mentals.

I en relació a la manera d'intervenir en el programa en el document d'ECAS es detalla així ³: *"Estem parlant d'un model d'intervenció adaptable a les necessitats de les persones, amb una durada mínima del dispositiu de 18 mesos i amb una assignació econòmica vinculada als resultats de la intervenció (hores mínimes), i no únicament condicionada a la valoració de la inserció laboral.*

³ Document núm. 1 | Reflexions al voltant del programa de Renda Mínima d'Inserció. ECAS Maig 2012 pag 6,7,8,9

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

*La decisió de participar en un itinerari entenem que ha de ser compartida entre Serveis Socials Bàsics, Empresa i Ocupació i l'entitat col·laboradora; totes les parts poden proposar la intervenció i cercar la confirmació de l'altre. És, doncs, una relació **multidireccional**.*

Pel que fa a la planificació i gestió administrativa dels propis itineraris, se'ls hauria de dotar d'una major flexibilitat. Si bé entenem com a fonamental una planificació lligada a activitats, indicadors i expectatives de resultats, s'ha de poder adaptar l'itinerari a les necessitats reals que presenta l'usuària o l'usuari que estem atenent. L'actual rigidesa en l'estructura dels itineraris (basats en resolució d'hores per acció) no sempre permet la possibilitat d'aquesta adaptació. Hauríem de convergir vers un model que, si bé pot estar organitzat en l'actual distribució d'accions i totalitat d'hores resoltes, permeti distribuir les hores assignades a l'atenció de cada participant en funció de les necessitats detectades i el pla de treball establert. Tanmateix, caldria considerar com a intervenció directa activitats lligades a la prospecció d'empresa, intermediació i coordinació amb els diferents agents que intervenen en el procés de recuperació de les persones ateses (Serveis Socials, Entitats, Empreses de Formació, Empreses mercantils i d'inserció, etc.), donat que són elements fonamentals de la intervenció.

Calen eines que permetin un control àgil tant de la participació com de la gestió dels programes per part de les entitats, evitant duplicitats documentals que entorpeixen el desenvolupament de la pròpia acció.

*Els indicadors ens porten a deduir que els **sis primers mesos** de prestació són clau per a la inserció; caldria que aquestes persones fossin ateses prioritàriament des de dispositius no específics de RMI, amb una **intervenció molt intensa**. Igualment, les persones que estiguin en el període de cobrament de la prestació en els **sis darrers mesos** han de tenir una intervenció també intensa, amb actuacions de tipus laboral, si és el cas, per tal que puguin finalitzar el programa amb un resultat positiu d'inserció.*

La derivació ha d'anar acompanyada d'un consell orientador o de valoració d'ocupabilitat (segons terminologia de l'entitat) que dirigirà la persona cap a unes o altres actuacions del dispositiu.

*Aquest **Dispositiu d'inclusió social i laboral** consta de diferents actuacions que s'interrelacionen i han de ser dinàmiques i adaptables a les necessitats del procés de cada persona. Les classifiquem en:*

- **inserció laboral:** competències professionals, intermediació laboral, seguiment de la contractació, formació bàsica i/o ocupacional. En tots els casos, considerem que és obligat prioritzar la seva atenció per mitjà dels serveis i prestacions establertes en el nostre sistema social i no crear recursos específics per al programa. És per tant necessari que existeixi una coordinació entre aquest programa i les polítiques actives d'ocupació amb una clara prioritització de la derivació dels beneficiaris de la RMI cap a aquestes polítiques; és a dir, que amb la formalització del pla d'inserció individual es contempla la possibilitat d'una àmplia oferta de polítiques per a l'ocupació.

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

El departament d'Empresa i Ocupació ha de disposar dels recursos per garantir el suport i la tutorització intensiva en el procés vers la incorporació laboral, plans ocupacionals flexibles i continuats, fer viables els itineraris d'inserció en els quals existeixi la coordinació de la formació i els plans d'ocupació, impulsar mesures del treball parcial combinades amb el PIRMI, donar viabilitat a l'alternança de la formació i el treball, enfortir les empreses d'inserció que acullen la població en risc d'exclusió, dissenyar mesures de formació adaptades als perfils que requereix el mercat, orientar cap a la formació d'adults tots aquells que no hagin assolit uns coneixements bàsics, impulsar noves mesures per al foment de la contractació de col·lectius amb dificultat...

• **inclusió social:** competències i habilitats bàsiques, coneixement territorial, participació en el treball comunitari, recursos sectorials per tal de potenciar la cohesió social i l'apoderament de les persones en el seu entorn.

És necessari impulsar polítiques que permetin la integració d'aquests col·lectius en la societat. És a dir, potenciar polítiques d'habitatge digne; optimitzar els espais públics dels territoris per a crear teixit social; ampliar els usos públics de l'entorn; dels centres cívics, escoles o equipaments; potenciar les beques per l'accés a l'educació; oferir igualtat d'oportunitats per al lleure i l'esport; afavorir la convivència veïnal, la relació intergeneracional i les iniciatives solidàries; enfortir estructures de participació en institucions públiques o d'iniciativa social; enfortir el teixit associatiu; crear espais relacionals i de cooperació...

Pla de treball individual

Per tot el que hem exposat, constatem que és imprescindible portar a terme un seguiment individualitzat de l'itinerari personal que ens permeti conèixer el procés i les actuacions realitzades al llarg del temps, per tal de orientar la seva trajectòria per al desenvolupament de les competències i la seva capacitat per aconseguir la integració social i laboral.

Per realitzar aquest pla personalitzat és important que es faci des de criteris tècnics i predeterminat al qual la persona ha d'adaptar-se amb independència de la valoració de la seva conveniència per part del professional i de qui rep la prestació econòmica.

Igualment, cal considerar que tot pla de treball estarà integrat per les dues vessants fonamentals i relacionades en tot procés d'inserció: una orientada a la inserció laboral i una segona orientada a la inserció social."

A.3 Caràcter subsidiari del programa

És necessari practicar de forma més estricta el **caràcter subsidiari** del programa, evitant la pèrdua de recursos procedent d'altres ajudes econòmiques que no es sol·liciten i que podrien evitar una part del cost del programa PIRMI (ex: pensions PNC). Aquest tema ja ho apuntàvem en el nostre document⁴:

⁴ Document núm. 1 | Reflexions al voltant del programa de Renda Mínima d'Inserció. ECAS Maig 2012 pag 13

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

"Coneixedors del fet que el sistema de protecció social preveu a nivell estatal les **pensions No Contributives (PNC)** a què tenen dret les persones que compleixen unes condicions força estrictes (com ara 5 anys de residència, 65 % de discapacitat o tenir més de 65 anys), entenem que la percepció d'aquesta prestació implica certes dificultats que caldria modificar per facilitar i agilitar els processos d'accés a la mateixa. La seva tramitació resulta complexa i està lligada a l'obtenció de la certificació de disminució, no sempre fàcil d'aconseguir; això significa que el temps que transcorre fins el moment de començar pot ser d'un any o més.

Salvant aquestes dificultats, considerem que és urgent una revisió de tots els receptors de la RMI a fi de canalitzar tots els casos que tinguin dret a una PNC. Aquesta revisió permetria reduir el nombre de beneficiaris de la RMI actuals i possibilitaria l'entrada d'altres persones que avui es veuen excloses del programa.

Creiem també que, alhora que s'agiliten els procediments per accedir a una PNC i per passar de la RMI a una PNC, caldria establir un control més estricte dels beneficiaris de cadascuna de les prestacions (controlant, per exemple, la declaració d'ingressos dels receptors de PNC)."

B. Gestió del programa

En relació a la gestió del mateix, voldríem exposar algunes temàtiques que fan referència als dèficits o dificultats que les entitats han constatat, i alhora intentar proposar mesures que puguin pal·liar algunes de les dificultats o desajustaments que es donen.

B.1 Perfils dels col·lectius beneficiaris

És del tot necessari definir **els perfils de les persones** que poden accedir al programa, si es considera que no es recupera el seu caràcter universal, i també és urgent clarificar **drets i deures** de cada un d'ells. Defensem que per a ser **beneficiari** del programa s'ha de complir la normativa establerta, que proposem es flexibilitzi i permeti ser beneficiàries del programa a aquelles persones en situació de precarietat però amb perfil d'ocupabilitat. I en aquesta línia defensem també la conveniència d'instruments de control continuat que assegurin el compliment de les condicions establertes. I aquests instruments haurien d'estar clarament definits i no modificar-los sense una informació prèvia i justificada als interessats.

De nou en aquest apartat ens referim al document anteriorment citat ⁵ en el que s'especifiquen els perfils que considerem haurien de tenir dret a la RMI:

"Hem treballat els perfils en funció de les diferents franges d'edat i introduint el factor de l'efectivitat de les mesures aplicades a cadascuna d'elles. Per a cadascun dels perfils hem seleccionat factors d'exclusió, tenint en compte que, lògicament, el grau d'exclusió d'una persona vindrà determinat pel grau d'afectació dels diversos factors; en aquest sentit, valorem que **a mesura**

⁵ Document núm. 1 | Reflexions al voltant del programa de Renda Mínima d'Inserció. ECAS Maig 2012 pàgs. 3-5

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

que s'incrementa l'edat dels possibles beneficiaris, esdevé més difícil posar fi a la prestació per èxit en l'itinerari. Segons aquest principi, la incorporació d'un nou perfil jove fa que sigui aquest el que té més probabilitats d'èxit, mesurant l'efectivitat com a relació entre la càrrega de mesures i el temps emprat, per una banda, i el resultat obtingut. Creiem que aquest nou perfil permetria convertir aquests joves dependents en individus que cotitzen i participen en la societat.

• **Joves de 18 a 25 anys**

*Tot i que la llei estableix un mínim de 25 anys per ser beneficiari de la RMI, hi ha joves que per la seva situació de vulnerabilitat accedeixen als ajuts de la prestació. Pensem que, degut als condicionants que pateixen (enumerats al llistat que s'indica a continuació), no s'haurien de considerar casos excepcionals, sinó una **nova tipologia de perceptors de la RMI**.*

A continuació enumerem les diferents tipologies i les característiques que els defineixen:

• **Joves sols, sense referents adults**

- Sense o amb poc suport administratiu
- Manca de mitjans econòmics necessaris per atendre les necessitats bàsiques
- Baix nivell formatiu
- Mancança d'indicadors d'ocupabilitat
- Dificultats per renovar permisos de treball i/o de residència
- Dificultats d'accés a l'habitatge o situació d'infrahabitatge
- Càrregues familiars
- Minoria ètnica i procedència/context cultural diferent al grup normatiu
- Xarxa social sense recursos que no pot realitzar cap suport ni aportació
- Provenents d'institucions penitenciàries

• **Població adulta entre 25 i 45 anys**

- Indicadors d'ocupabilitat baixos
- Discapacitat (física o psíquica) inferior al 33% que no els permet accedir a PNC
- Baixa qualificació professional
- Càrregues familiars
- Famílies monoparentals
- Minoria ètnica i procedència/context cultural diferent al grup normatiu
- Pèrdua de l'habitatge o infrahabitatge
- Baix nivell adquisitiu
- Incidències sociosanitàries (malalties cròniques)
- Patologies sanitàries no acceptades socialment (SIDA...)
- Població ex reclusa

• **Població adulta entre 45 i 60 anys**

- Indicadors d'ocupabilitat baixos
- Discapacitat (física o psíquica) inferior al 33% que no els permet accedir a PNC
- Baixa qualificació professional
- Càrregues familiars
- Famílies monoparentals
- Minoria ètnica i procedència/context cultural diferent al grup normatiu
- Pèrdua de l'habitatge o infrahabitatge

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

- Baix nivell adquisitiu
- Incidències sociosanitàries (malalties cròniques)
- Patologies sanitàries no acceptades socialment (SIDA...)
- Població ex reclusa
- Dificultat alta d'accedir al mercat laboral per edat
- Temps prolongat de permanència al circuit. Els usuaris que ja perceben la RMI i porten més de 2 anys al programa tenen risc de cronificació

• Població entre 61 anys i l'edat de jubilar-se

- Discapacitat (física o psíquica) inferior al 33% que no els permet accedir a PNC
- Baixa qualificació professional
- Càrregues familiars
- Famílies monoparentals
- Minoria ètnica i procedència/context cultural diferent al grup normatiu
- Pèrdua de l'habitatge o infrahabitatge
- Baix nivell adquisitiu
- Incidències sociosanitàries (malalties cròniques)
- Patologies sanitàries no acceptades socialment (SIDA...)
- Població ex reclusa
- Dificultat alta o impossibilitat d'accedir al mercat laboral per edat
- Temps prolongat de permanència al circuit. Els usuaris que ja perceben la RMI i porten més de 2 anys al programa tenen risc de cronificació

El fet que una persona tingui un perfil més laboral o més social dependrà del nombre i grau d'afectació dels diferents indicadors. Cal tenir present que les fronteres no són nítides ni clares i, per tant, en ocasions és difícil determinar el recurs adequat a cada cas."

Per últim, el document fa referència als **nous pobres**, fins ara inexistents en el programa però que en aquests moments van a demanar ajuda a l'Administració.

B.2 Persones que han superat el límit de permanència al programa

Un dels temes recurrents fa referència a com resoldre el problema d'aquelles **persones que estan acabant el termini fixat de permanència**, que en la darrera normativa del PIRMI determina és de 60 mesos com a temps màxim en el programa. La majoria d'aquests **casos son majoritàriament socials i tenen molt poques possibilitats per a incorporar-se al mercat laboral**, i en conseqüència, se'ls ha de donar una resposta que no arriba mai per la via d'aquest programa. Les entitats demanen amb urgència la definició de polítiques socials per aquells col·lectius que nos son ocupables i que han de tenir garantits uns mínims per a la seva subsistència. Davant aquesta situació algunes entitats que tenen recursos propis els estan destinant per cobrir aquesta necessitat sense resposta publica, però no sempre els hi és possible i veuen amb preocupació com l'administració no disposa d'un adequat sistema de protecció que asseguri i garanteixi els mínims vitals per a una vida digna de cada persona. És urgent resoldre de manera definitiva el tractament dels casos d'aquelles persones que per les seves condicions i circumstàncies mai seran capaces d'incorporar-se al mercat laboral ordinari, i per tant de manera permanent

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

s'hauria de precisar la quantia de la prestació i condicions exigibles a aquests **casos crònics**.

B.3 Persones sense dret a la RMI

Al llarg d'aquest document es fa palès la necessitat urgent de **clarificar els col·lectius que tenen drets a aquest programa, i alhora definir quines alternatives** contempla el nostre sistema de protecció per aquelles persones que no disposen dels ingressos mínims necessaris per a la seva subsistència. Aquí s'evidencia la demanda clara de la societat civil de què els poders públics han de garantir aquests mínims vitals, i per tal cal preveure quins recursos públics seran els que respondran a aquesta necessitat. Avui tenim al Parlament una ILP que demana la renda garantida de ciutadania, o propostes de diferents partits que parlen dels mínims vitals garantits, o de renda mínima d'inserció que ara ens ocupa. És hora de què al modificar aquesta llei es faci una previsió dels altres elements de l'estructura de polítiques garantistes del nostre model de l'Estat del Benestar.

Ens trobem amb diferents grups de població que no reben resposta d'aquest programa a les seves necessitats, i es troben sense cap ingrés, la qual cosa ens planteja la necessitat de contemplar alternatives per aquells casos socials que precisen tenir uns mínims recursos per a viure dignament. Es urgent una definició clara de les responsabilitats i competències dels departaments que han de donar resposta a aquesta demanda social. És a dir, com ja hem dit anteriorment, si **el PIRMI no cobreix els casos socials de pobresa, creiem és urgent la creació d'un altre recurs o programa on es puguin canalitzar aquests casos en compliment a l'article 24.3 de l'Estatut de Catalunya que garanteix a tot ciutadà una mínima renda**.

Per a identificar els possibles perfils que es puguin trobar exclosos de la RMI utilitzem la selecció del nostre anterior document:⁶

*"A) **Crònics** que segons el decret actual de RMI seran expulsats del programa després*

d'un període de 5 anys, malgrat que aquestes persones difícilment trobaran una ocupació.

*B) **Aturats que han finalitzat el subsidi** i que no tenen problemes socials i, en conseqüència, no poden entrar al programa de la RMI.*

*C) **Immigrants** que no compleixen el temps de residència al país per ser receptors.*

*D) **Joves de 18 a 25 anys** que no tenen cap ocupació i viuen independitzats, en*

ocasions amb carregues familiars (perfil que s'ha suggerit com una nova categoria)."

⁶ Document núm. 1 | Reflexions al voltant del programa de Renda Mínima d'Inserció. ECAS Maig 2012 pag 14

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

F) Persones sense cap ingrés que han presentat la sol·licitud després de l'1 d'agost i els ha estat denegada per silenci administratiu, després d'haver transcorregut quatre mesos de la seva presentació.

G) Persones amb dificultats en salut mental que no arriben al mínim grau de discapacitat exigít per accedir a una Pensió No Contributiva, a qui els símptomes i/o problemes socials i personals derivats de la malaltia no els permeten accedir o mantenir-se al mercat laboral."

B.4 Formació

En els processos a seguir en aquest programa un dels elements a considerar és **la formació per a l'ocupabilitat**. La política per a impulsar aquesta acció de govern ha patit una forta pèrdua dels recursos que durant anys s'havien disposats que ens ha portat pràcticament a la seva desaparició, perquè ja no entren fons europeus i no s'han trobat d'altres per a finançar aquests programes .

Avui es comença a parlar de què s'incentiva de nou la formació ocupacional, però la nostra perplexitat ha estat quan hem vist que s'estan plantejant formació de 20 o 30 hores per un curs. Si temps enrere per disposar de molts recursos es van fer plans formatius del tot inadequats, avui de nou tornem a caure en un greu error, i és pensar que amb una carrega horària tant limitada es pot fer quelcom positiu i profitós per a la capacitat de les persones.

És necessari fer una reflexió profunda de la nova realitat generada per la crisi que ens obliga a canviar els plantejaments que en altres ocasions varen funcionar més o menys bé. Caldria pensar en formacions més llargues que les 20 hores que comentàvem , en períodes formatius lligats a les practiques en organitzacions empresarials, en la introducció d'aspectes formatius més transversals de la persona, en un suport emocional, i també en altres continguts molt més especialitzats en tècniques i instruments renovats.

En el document anterior⁷ dèiem el següent: "*Voldríem destacar que la formació, com a instrument per a la inclusió social i laboral, s'hauria de revisar en profunditat, doncs al llarg dels anys ha patit diferents canvis orientacions sense trobar la justa mesura que sigui adequada per donar resposta a les demandes formatives que planteja el mercat laboral. Ha passat des d'una gran i desordenada profusió de cursos a una estricta classificació dels cursos formatius d'acord amb els nous perfils i necessitats formatives, prioritant els nous jaciments d'ocupació sense obtenir els resultats òptims esperats. La realitat ens mostra que l'ocupació en les noves activitats identificades no s'han produït perquè no hi hagut polítiques que les potenciïn, de manera que han quedat en el pla teòric i, en conseqüència, s'ha estat formant gent en perfils no demandats pel mercat laboral.*

⁷ Document núm. 1 | Reflexions al voltant del programa de Renda Mínima d'Inserció. ECAS Maig 2012 pag 9

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

*Considerem que és necessari introduir una visió més estratègica i a llarg termini en la formació. És una pèrdua de temps i de recursos l'oferta inconnexa, diversa i puntual de la formació, i és urgent que la persona que ha de fer formació realitzi prèviament un anàlisi de l'entorn socioeconòmic en el què es troba per identificar la demanda del mercat laboral i conèixer les seves capacitats i competències, a fi d'elegir la formació més adequada. Per altra banda, aquesta formació s'hauria de planificar d'acord amb un **itinerari formatiu de capacitació** per a cada persona on es dibuixessin els diferents nivells i continguts a superar al llarg dels anys. Aquesta pràctica evitaria la formació en temes que no tenen cap relació, que no fan avançar les competències de la persona i que no aconsegueixen proporcionar-li la formació adequada per a un lloc de treball. Aquest itinerari formatiu es desenvoluparà en el marc del pla de treball individual elaborat i acordat per ambdues parts."*

Creiem que aquí tenim una assignatura pendent a complir i per això és urgent contemplar el finançament necessari per a donar viabilitat a les accions complementàries del programa com és la formació. Per aconseguir aquesta fita recordem la feina realitzada per les entitats socials i els municipis, que han treballat en programes formatius per a la millora de l'ocupabilitat en l'actual mercat laboral, i considerem imprescindible que l'Administració subvencioni iniciatives innovadores que en el món local poden permetre noves alternatives per a capacitar als aturats per entrar al mercat laboral.

A continuació enumerem algunes de les coses que voldríem destacar, per tal de què l'experiència dels darrers anys ens pugui servir per les noves propostes millorades:

Els cursos formatius no poden ser d'un nombre d'hores reduïts que no permet transmetre uns coneixements i encara menys que aquests es puguin assumir per part dels alumnes. Estaríem doncs en contra, amb algunes excepcions, a fer cursos molt reduïts (20 hores). Considerem que avui davant la urgència formativa per a capacitar als beneficiàries del RMI per entrar al mercat laboral, tampoc s'hauria de programar cursos excessivament llarg, estem pensant en una formació ocupacional de 100 a 500 hores com a màxim. La formació ha de tenir un caràcter instrumental, competencial i de capacitació i evidentment amb un nombre molt limitat d'hores és impossible aconseguir-lo. Més encara, si estem parlant de les persones que habitualment atenem, que tenen majors dificultats per a trobar feina, i que en conseqüència, precisen de més temps per assumir aquests canvis personals que el poden fer ocupable.

Avui se'ns planteja com a òptima la **formació in situ a les empreses**, partint de les necessitats del mercat laboral i específicament de cada empresa, així com de la identificació dels perfils concrets que es precisen que ja hem parlat al capítol de la formació.

I, en aquest sentit, caldrà trobar espais de col·laboració entre les entitats socials, els agents socials i les empreses per a estructurar un únic pla formatiu de país d'acord amb la demanda del mercat, oblidant i evitant els llargs llistats de cursos sobre perfils que avui el mercat no precisa, i eliminant la formació com un factor per a sostenir a les organitzacions dedicades a la formació. És urgent el

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

diàleg amb les empreses i els diferents sectors econòmics per a definir el contingut de la mateixa.

Considerem que la formació ha de tenir un contingut que ajudi al desenvolupament de les **competències transversals de les persones**, i aquestes haurien d'integrar-se en les diferents cursos formatius, com s'ha vingut fent amb més o menys rigor.

És evident que un dels models formatius que estan generant bons resultats és **la formació professional dual al centre i a l'empresa**, on l'activitat productiva a l'empresa és un instrument de la formació que amb un tutoratge de la persona referent permet donar suport a l'alumne, coordinar amb l'empresa el contingut i la realització de la formació i de les pràctiques, i posteriorment avaluar-la

Tota la formació ocupacional hauria de contemplar en les diferents modalitats que acabem de citar, el què implica que els aspectes relacionats amb **les practiques formatives laborals** son fonamentals, i per tant aquí cal fer èmfasi en el **rol de les empreses** que son l'escenari més adient per a introduir l'aprenentatge de qualsevol ocupació.

Creiem que el Departament d'Empresa i Ocupació ha d'evidenciar aquesta interrelació que el seu propi nom indica, i potenciar innovadores col·laboracions que facin possible que tota formació tingui la possibilitat d'haver experimentat de manera aplicada els coneixements que se li transmeten. Això significa pensar en distintes modalitats per a combinar formació, practiques i treball, elements d'un mateix procés formatiu.

El que s'evidencia en aquest punt és que **el sector empresarial ha d'esdevenir un nou agent que sumi els seus esforços amb les polítiques d'inclusió de l'administració i del tercer sector.**

B.5 Empresa i Ocupació

Hem parlat **de l'empresa com un element formatiu**. Aquesta ha d'assumir un **nou rol en el conjunt de les polítiques actives d'ocupació**. La situació actual és molt greu i considerem que només l'administració podrà difícilment respondre a la gravetat de les problemàtiques que avui l'atur ha generat. Tenim **un problema de tota la societat**, de tots els nivells de l'administració, del sector no lucratiu, i també del sector mercantil, que en definitiva és el que té més capacitat per a crear llocs de treball. La Conselleria hauria de transmetre aquesta **responsabilitat compartida** a tots i cadascú dels seus components i en especial hauria de trobar maneres innovadores per a respondre a aquesta urgent necessitat de crear ocupació.

Quan abordem el tema de la funció **de l'empresa** es considera, com hem dit al llarg d'aquest document, és necessari introduir una nova perspectiva sobre l'empresa. Aquesta no pot continuar essent un element fora del sistema de les polítiques actives d'ocupació, i és urgent que s'involucri plenament en el procés de creació d'ocupació i de nous espais per a practicar i per tenir oportunitat d'alguna experiència ocupacional. És hora de redefinir l'espai de l'empresa i la seva responsabilitat.

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

El govern i les empreses han de **trobar noves actuacions** que no significa oblidar algunes de les que ja s'estan fent, però que els resultats no son del tot satisfactoris, com son **la contractació o la formació bonificada, o exempcions fiscals** que no sempre han trobat la resposta que s'esperava. Malgrat tot, creiem que cal continuar potenciant-les i trobar la manera per a incentivar a les empreses

I en relació a la RMI és d'especial importància respondre adequadament a les persones beneficiàries del programa que en un alt percentatge pateixen greus dificultats per a incorporar-se al mercat laboral. Som conscients que el model que s'ha aplicat fonamentat en una subvenció o exempció fiscal a les empreses no ha estat prou incentivador i **no s'ha primat l'ocupació com un element per a la inserció**, potser perquè significa una quantia ínfima, o perquè la contractació de personal vulnerable representa un risc no conegut, o no s'ha sabut contrarestar aquest risc amb algun tipus de contrapartida, com és major informació, garantir un suport, un seguiment o altres accions que beneficien a l'empresa contractant. Caldrà pensar en noves o velles idees

Avui en un moment de manca d'ocupació per a tothom, en el document ja citat anteriorment ⁸ es destaca que *"és tant o més important la **capacitat de crear activitat** com a mesura alternativa per al desenvolupament de la persona i l'enfortiment de la cohesió social. És necessari innovar en la recerca de noves vies de participació, en la creació de xarxes i espais relacionals, en la voluntat de fer i actuar per al bé de la comunitat...; en definitiva, en la integració de les persones en una societat més inclusiva."* Per tant quan parlem d'ocupació no volem deixar de recordar el principi de l'activitat com una via alternativa que pot ajudar a la persona a la seva integració social i també laboral.

Malgrat els esforços que es facin per a potenciar l'ocupabilitat de les persones beneficiàries d'aquest programa, no sempre totes elles gaudeixen de les mínimes capacitats, competències i condicions que ho faci viable i sostenible. En aquest sentit considerem que el programa ha de contemplar altres alternatives per aquest grup de persones que mai o difícilment seran ocupables. Ens referim a models de tallers ocupacionals per a beneficiaris del PIRMI, o bé oferir-los oportunitats d'ocupació a les empreses d'inserció que haurien de gaudir de més ajudes econòmiques, i alhora permetre que un percentatge dels seus treballadors tinguessin un contracte indefinit, per a respondre a l'ocupació d'aquests beneficiaris amb majors dificultats. Passen a comentar algunes alternatives.

Amb aquests principis que van més enllà de l'ocupació laboral és urgent imaginar **noves maneres d'articular el mon empresarial i el mon de la inserció sociolaboral** de les persones amb dificultat per a integrar-se al mercat laboral i a la societat:

Facilitar **espais de practiques** amb major diversitat i flexibilitat, del conegut contracte en practiques, és urgent innovar i buscar aquesta flexibilitat per incentivar l'obertura del mon productiu i

⁸ Document núm. 1 | Reflexions al voltant del programa de Renda Mínima d'Inserció. ECAS Maig 2012 pag

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

trobar el punt de confluència entre l'interès de l'empresa i de les persones a inserir. L'experiència d'estades a l'empresa que poden ser de diferents tipologia, algunes dintre el pur marc formatiu i altres com estades remunerades o beca que permet un cop format que els alumnes puguin ampliar la seva experiència alhora que amb un cost molt baix l'empresa es beneficia del seu treball productiu i gaudeix del suport i supervisió del centre formatiu.

Dibuixar diferents espais de contactes i coneixement del mon empresarial, com poden ser entre moltes que caldria identificar i potenciar: visites als centres de producció i les indústries, jornades de portes obertes de les empreses, estades curtes d'una setmana per viure i conèixer una activitat determinada d'una organització, xerrades per part de les empreses que mostrin la realitat empresarial...

Potenciar molt més **les clàusules socials** que sempre s'ha contemplat amb un cert recel per part de les empreses mercantils i no s'ha aconseguit generalitzar la seva implantació. Com a primer pas a realitzar s'hauria d'aplicar l'acord signat per les diferents conselleries en el que es comprometen a aplicar aquest model en les seves pròpies contractacions i concursos de serveis amb les empreses públiques o privades. Es coneixen experiències positives que caldria estendre-les molt més, com exemple recordem el programa "Posa't a punt" en el que la població vulnerable que estava en procés de formació i d'inserció sociolaboral en centres del tercer sector eren contractats per les empreses constructores de les obres que realitzava Adigsa, i el referent del servei d'inserció actuava com a tal en l'empresa, desenvolupant les tasques de control, suport i avaluació de l'experiència laboral.

Altres modalitats per a potenciar les clàusules socials serien finançar o atorgar exempcions fiscals, o reducció dels costos de la seguretat social a les organitzacions de l'economia social o mercantil que contracti aquests perfils.

Aquesta via creiem que afavoreix als col·lectius vulnerables que han realitzat un procés de formació i capacitació, i també a les entitats i les empreses que son capaces de crear ocupació i gaudeixen d'un suport tècnic en el procés d'incorporació d'aquest col·lectius a la seva organització.

Els plans ocupacionals han estat sempre un bon recurs per a proporcionar l'oportunitat d'entrar al mercat laboral a les persones de la RMI, i en aquests moments coneixem el pla pilot impulsat per la Empresa i Ocupació que ofereix al beneficiàries de la RMI la possibilitat de treballar en el marc d'aquests plans durant 6 mesos, la qual cosa els permet després rebre una prestació d'atur i seguidament reingressar al programa RMI. Creiem que aquest model mixt ocupacional i receptor RMI pot ser una bona alternativa per a molts dels seus beneficiaris, i demanàriem una implementació molt més amplia, en la que no només es realitzi a través dels ens locals sinó, que les entitats socials poguessin ser també impulsores d'aquests plans. Esperem que pròximament es pugui generalitzar aquesta opció.

Volem parlar d'altres recursos que haurien d'impulsar l'ocupació dels beneficiaris de la RMI, com son :

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

Els centres especials de treball o tallers ocupacionals en els que es treballés no només amb persones amb discapacitat sinó amb beneficiaris de la RMI que amb un treball remunerat durant un temps permetés el pas al mercat laboral ordinari. En definitiva moltes persones amb dèficits competencials i formatius està patint unes carències que li donen una discapacitat que ha de superar. El pas per algun centre especialitzat que tingui per objectiu recuperar les competències que li manquen és un bon instrument

Les empreses d'inserció. En relació a aquesta proposta de nou ens remetem al que ja vàrem apuntar en el document d'ECAS.⁹

*"Considerem que és obligat dissenyar una **nova tipologia d'empresa social** que inclogui la contractació de col·lectius amb dificultats per inserir-se al mercat laboral ordinari però que amb certes condicions són capaços de sostenir un treball productiu.*

L'objectiu prioritari d'aquesta nova tipologia d'empreses no hauria de ser la "preparació" per a la inserció laboral sinó oferir una activitat adaptada a les potencialitats dels seus treballadors, malgrat els seus beneficis es vegin limitats, per això les definim com a empreses socials.

Per assegurar la sostenibilitat de la seva activitat, fonamentada prioritàriament en mantenir uns llocs de treball per persones que tenen les seves competències deficitàries, aquestes empreses haurien d'estar bonificades. Aquesta opció permetria orientar cap a una sortida de rendiment social les persones que s'han cronificat dins el programa de la RMI i que no tenen possibilitats d'integrar-se al mercat laboral ordinari.

*Aquesta opció és diferent de les empreses d'inserció ja existents, que tenen implícita en la seva definició el fet de ser un mitjà d'inserció de caràcter **transitori**. És per aquest motiu que, sent eines molt vàlides per al treball amb persones perceptores de la RMI que necessiten un pas previ a la incorporació al mercat de treball ordinari, no ho són tant quan es tracta de sostenir persones que necessitaran un suport de caire més continuat per poder garantir la seva activitat laboral. Podríem pensar en experiències semblants a les existents en alguns centres especials de treball, però fent èmfasi en la part de suport social i en la dignificació de les condicions dels treballadors contractat"*

B.6 Avaluació i indicadors

Sempre ha estat un element que es cita però no sempre s'aplica de manera continuada i amb la total transparència. Ens preocupa les dades un tant confoses sobre els resultats d'aquest programa, sobre el nivell de cobertura o de rapidesa de la resposta a la demanda, de l'efectivitat en la inserció, del nombre de persones beneficiàries, del nombre de persones expulsades, o en espera de resolució o de nòmina.

⁹ Document núm. 1 | Reflexions al voltant del programa de Renda Mínima d'Inserció. ECAS Maig 2012 pag 15

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

No ens estendrem en aquest tema que ja vàrem treballar en l'anterior document que varen realitzar, i que recomanen es considerin les nostres propostes en la definició dels indicadors. Però si que voldríem recordar que al Pla de lluita contra la pobresa aprovat, es citen una sèrie d'indicadors sobre aquest programa, que considerem és fonamental per tal de donar compliment al pla, unificar-los amb els que el Departament de EIO utilitza, alhora que ens permetrà disposar de dades comparables. Reproduïm a continuació aquests indicadors:

- "Grau d'avenç per a l'aprovació de la nova Llei de la RMI
- Nombre de persones beneficiàries de la prestació econòmica de la RMI
- Percentatge de persones a les quals s'ha reprès la prestació de la RMI provinents d'una suspensió per contracte de treball i sense dret a altres prestacions econòmiques respecte al nombre de persones suspeses per inserció laboral.
- Evolució del temps d'espera per a la transició entre RMI i PNC
- Nombre i percentatge de titulars (persones soles) que estan cobrant la RMI i passen a cobrar una PNC per invalidesa, i s'extingeix la prestació, respecte el total d'expedients vigents
- Percentatge de destinataris de la RMI d'expedients vigents, majors de 16 anys i amb mesura laboral estant realitzant accions ocupacionals de la Secretaria d'Ocupació i Relacions laborals."

C. Instruments per a la gestió del programa

C.1 Elements fonamentals a considerar

Quan reflexionem sobre algunes de les condicions que el programa hauria d'assegurar per una correcta gestió recollim alguns dels punts que destacàvem en un informe d'ECAS ¹⁰ Senyalàvem com a elements fonamentals:

9. La necessitat d'una Comissió interdepartamental resolutiva. Valorem positivament l'existència d'una Comissió interdepartamental de la RMI, que ha de tenir una major capacitat decisòria i agilitat per a donar les respostes adients a cada moment i avaluar els resultats del programa periòdicament.

10. La millora urgent dels instruments de gestió. La comissió disposarà el més aviat possible d'un sistema informàtic unificat i eficaç del programa on constarà el procés, evolució i situació en cada moment de cada una de les persones participants en el programa. Dita informació actualitzada serà accessible a les entitats gestores i SSB. Es urgent aconseguir que la gestió de la RMI sigui àgil i simplificada, fonamentada en una informació comuna, fiable, i accessible.

11. La introducció d'un sistema de seguiment i control. En el model d'intervenció del programa és fonamental l'existència d'uns instruments que permetin fer el seguiment correcte i continuat de la persona. Alhora aquest instrument hauria de permetre fer el control que sigui necessari per tal d'aconseguir l'optimització dels recursos disponibles i detectar i corregir les possibles disfuncions.

¹⁰ Document núm 2: Propostes per a la nova llei de la RMI. ECAS. Abril 2012 pag 3

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

12. La incorporació d'un sistema d'avaluació. Tanmateix, cal establir un sistema d'indicadors qualitatiu i dinàmic que permetin establir l'existència de diferències significatives en el decurs de la intervenció. Aquest sistema serà el contrapunt a la quantificació mitjançant inserció i ens permetria valorar els guanys de la persona des del punt de vista dels factors psicosocials. És convenient conèixer els processos i resultats socials i laborals, segons perfils, context de cada persona i actuacions portades a terme.

13. Millorar l'articulació de les PNC i la RMI. És urgent agilitar els procediments per a accedir a la PNC i evitar una incorporació indeguda a la RMI. I és també necessari fer un traspàs dels receptors de la RMI que pel seu procés vital tenen dret a una PNC. Aquesta tramitació s'haurà de preveure amb temps suficient i de forma coordinada per a evitar que la persona es quedi sense cap ingrés durant el temps del pas d'una a l'altra ajuda.

14. Optimitzar l'articulació del sistema de protecció social. Coneixedors també que existeixen altres ajudes a Catalunya regulades per la Llei 13/2006 de prestacions socials de caràcter econòmic, i altres de responsabilitat municipal contemplades com a mesures d'urgència social en el marc d'aquesta mateixa llei en l'actualitat, constatem que aquesta llei només dona resposta a uns col·lectius específics. Proposem que es doti de major capacitat de resposta a aquestes normatives i per tant de recursos, per a atendre les situacions de pobresa actual no cobertes per la RMI.”

Creiem que aquests punts continuen essent del tot vigents i s'hauria d'impulsar la seva aplicació definitiva.

C.2 Manca de transparència en la informació

Com ja hem apuntat en l'apartat de l'avaluació, les entitats manifesten la **manca de transparència i d'informació** que darrerament estan patint. Hi ha dificultats per conèixer els processos dels beneficiaris, i no s'informa del moviment demogràfic del programa, degut a una política de restricció de la despesa que ha generat com a practica habitual el silenci administratiu per a la negativa de les demandes presentades, la qual cosa provoca la inseguretat durant un temps fins que aquesta s'acaba amb la assumpció de què aquest silenci és una negativa. Caldria valorar que estem treballant amb persones, algunes d'elles sense recursos que han d'esperar mesos i mesos sense cap ingrés per cobrir les necessitats bàsiques de les seves famílies, la qual cosa fa del tot injust un programa que deixa a les persones en la més absoluta indigència durant un temps indeterminat que pot convertir-se en definitiu. Només en reconeixement del valor de la persona no s'haurien de donar aquestes circumstàncies provocades per la incorrecta gestió administrativa.

C.3 Mesures urgents per al 2014

Aquest any amb el nou pressupost s'incrementa en 43 milions d'euros la partida d'aquest programa, confiem proporcionarà major capacitat de resposta de la RMI i una certa redistribució d'aquest recursos, com ja hem indicat anteriorment. Considerem que una part d'aquest increment hauria de destinar-se a la millora de la gestió, i en aquest sentit recollim algunes de les propostes de la moció, subsegüent a la Interpel·lació al Govern sobre la

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

renda mínima d'inserció (tram. 300-00098/10) presentada per Esquerra republicana de Catalunya al Parlament de Catalunya, que creiem reflecteix molts dels temes que ens preocupen sobre aquesta millora que tots desitgem. Reproduïm algunes d'elles i ens les fem nostres:

- "8.1. Elaborar un mapa del conjunt de polítiques públiques sociolaborals que inclouen una prestació econòmica.*
- 8.2. Avaluar la Idoneïtat d'establir un únic òrgan gestor d'aquestes prestacions.*
- 8.3. Garantir la recuperació del dret a la prestació de la RMI un cop hagi finalitzat la contractació laboral que va originar la suspensió temporal.*
- 8.4. Revisar el sistema d'indicadors, valoració, control i avaluació de resultats del programa de la RMI, fent públics periòdicament els seus resultats.*
- 8.5. Revisar periòdicament les condicions dels titulars de la RMI per saber si són possibles beneficiaris de prestacions no contributives, prestacions per discapacitat o qualsevol altre.*
- 8.6. Ordenar i unificar totes les convocatòries d'ajuts dirigides a les entitats socials d'inserció sociolaboral que presten serveis d'orientació, formació i intermediació laboral a l'empresa ordinària dirigits a persones amb risc d'exclusió social. Proposem poder conveniar amb totes elles a partir d'aquesta unificació i treballant una part en bestreta i l'altre per resultats*
- 8.7. Coordinar les actuacions dels diferents agents que intervenen en els plans individualitzats d'inserció a través d'un sistema d'informació únic que permeti un seguiment personalitzat."*

Per últim destaquem un altre tema recurrent que al llarg del document s'ha comentat, però que desitgem fer un esment específic. Es tracta de destacar la urgent **necessitat de simplificar la gestió administrativa i unificar al màxim els processos a seguir**. Un canvi en aquesta línia significaria un estalvi econòmic en els costos de gestió, però alhora seria un benefici per als que gestionen el programa (entitats i municipis) i un benefici per a les persones beneficiàries que veurien alleugerits els procediments administratius que han de seguir.

D. Conclusions

Al llarg del procés seguit per a redactar aquest document se'ns ha fet evident algunes valoracions que sintetitzem a continuació:

- Una primera que és fonamental perquè defineix el seu caràcter, és el convenciment que la **RMI no és una prestació o subsidi d'atur, sinó que és un programa**, i per tant, la persona beneficiària requereix un suport i guiatge per aconseguir la seva inserció social i laboral en el marc del pla de treball individualitzat que té per objectiu el seu desenvolupament personal i competencial. És convenient doncs recuperar l'essència de la RMI i eliminar les males pràctiques dels darrers temps que per manca de cap altre resposta s'ha utilitzat aquest recurs per a pal·liar tots els casos de necessitat, vulnerabilitat i urgència social.
- Per el compliment d'aquest model que defensem, considerem **imprescindible el seguiment global del procés de cada beneficiari del PIRMI**, i identifiquem com a òptim un treball

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

d'intervenció centrar en itineraris individualitzats, acompanyament i orientació per a la recerca de feina, formació, experiències laborals protegides com els nous jaciments d'ocupació, atenció tècnica, psicològica, assessorament legal, i el suport integral a les famílies amb fills a càrrec

- **Un dels principis del programa és la seva transversalitat**, un treball coordinat que sigui veritablement interdepartamental entre els diferents departaments que tenen responsabilitats (Empresa i ocupació, Benestar social i família, Ensenyament, Habitatge..). I aquest treball ha d'estar alhora coordinat amb altres nivells administratius, en especial aquells que es troben a prop de la ciutadania com son els ens locals, i les entitats que treballen en el territori.
- **És important crear un sentiment de corresponsabilitat entre tots els actors del programa**, des dels beneficiaris que son subjectes actius en el seu procés, fins la comunitat, l'administració, les organitzacions de la societat civil, i les entitats amb el convenciment que tots i cadascú poden aportar recursos econòmics i humans. Incorporant com a nou agent el sector empresarial.
- **És hora d'aclarir i donar llum a la nova llei que el govern es va comprometre i que en el Pla de lluita contra la pobresa així ho fa constar**. I en ella es realitzi una definició clara dels altres elements de l'estructura de polítiques garantistes del nostre sistema de protecció en el marc del model de l'Estat del Benestar.
- La societat està canviant en molts aspectes socials i econòmics, i per tant **és obligat redefinir noves maneres d'intervenir, de formar, d'orientar per aconseguir la millora de les competències bàsiques, transversals i instrumentals** que ajudin als receptors de la RMI a la seva inserció social i laboral.
- **Es recomana articular l'ocupació i la recepció d'aquesta ajuda**. Un lloc de treball no pot ser una raó per a perdre la prestació, sinó que **hauria de ser complementaria i un factor incentivador**, i mai hauria de representar un impediment per retornar al programa quan es surti del mercat laboral. Senyalem que el Pla de lluita contra la pobresa, fixa com una acció específica aquesta qüestió que ho detalla de la següent manera: "Eliminar les barreres que impedeixen tornar a cobrar la renda mínima d'inserció de forma immediata una vegada finalitzada l'ocupació temporal, de manera que s'estimuli la inserció laboral."
- Hem d'evidenciar que en aquest nou escenari que ens trobem **és urgent aconseguir un nou rol per les empreses i de tota la societat**, i com afirmen en el document, la Conselleria hauria de transmetre aquesta **responsabilitat compartida** a tots i cadascú dels seus components, i en especial hauria de trobar iniciatives empresarials innovadores per a respondre a aquesta urgent necessitat de crear ocupació.
- Per últim, i no menys important **és necessari millorar en la gestió administrativa del programa**, ens cal una major agilitat administrativa en el procediment i en la resposta a la demanda d'accés, en el cobrament de les nòmines, en la formació, en el control, en l'avaluació i en la transparència i puntualitat de les dades.

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

Aquest conjunt de reptes cal superar-los per evitar una certa cronificació que avui estem patint.

Grup de treball d'ECAS sobre la RMI, amb la participació del Grup d'Inclusió de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social

Barcelona, juliol de 2014

ANNEX: Resultats de l'enquesta a entitats d'acció social que gestionen la RMI

Fruit d'un qüestionari passat a les entitats d'ECAS que estan gestionant la PIRMI, a continuació fem una petita síntesi i anàlisi de les respostes rebudes.

El qüestionari tenia com objectiu conèixer les activitats complementàries que les entitats realitzen en el marc de la PIRMI, conèixer quin valor afegit aporten amb la seva col·laboració i treball, i quines accions valoren com aquelles que caldria potenciar i recuperar, si la situació de feblesa pressupostaria dels darrers anys els ha obligat a tancar línies d'actuació.

Les respostes han estat reduïdes, però valorem l'anàlisi qualitativa de les respostes que juntament amb el grup de treball per a la redacció d'aquest document, representa l'opinió d'una trentena d'entitats que tenen experiència en aquest programa.

A continuació sintetitzem les respostes rebudes.

a) Sobre la valoració general de la RMI

Es considera imprescindible el seguiment global de les persones beneficiàries de la RMI.

Cal una bona coordinació de tots els projectes que intervenen i és necessari avaluar periòdicament l'evolució i el seu compliment.

La pèrdua del caràcter universal ha generat majors dificultats a les entitats per atendre les persones amb necessitats

Es necessari activar els expedients suspesos per raons educatives o per l'obtenció d'un contracte de treball. Aquesta situació incomprensible de què per haver entrat al mercat laboral o haver fet una formació la persona és expulsada del programa, penalitzant-la, hauria de modificar-se. És totalment incoherent i no ajuda a la inserció, deixar durant mesos a la persona a l'espera d'una resposta per poder tornar a ser beneficiari de la PIRMI, doncs aquesta situació que es genera semblaria un càstig als què han treballat o han estudiat.

Per el prolongat temps de resolució i percepció de la PIRMI s'ha perdut el caràcter instrumental com a motivador per a la inserció, quan era més àgil abans de les darreres modificacions, i es podia preveure amb força precisió els terminis per aconseguir rebre l'ajuda i planificar així el treball amb la persona, la qual cosa ara és del tot impossible.

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

La gestió de la renda mínima no és un element administratiu ni tampoc únicament formatiu, ni laboral, sinó que és un element de suport econòmic que permet fer un treball educatiu transversal per donar al beneficiari les eines necessàries per sortir de l'exclusió social i desenvolupar-se com a persona autònoma en els aspectes personals, socials i laborals. Aquest procés desitjable no sempre es pot aconseguir per que es tracta de persones amb greus dèficits que requereixen processos llargs i moltes vegades aquests son desiguals amb èxits i fracassos al llarg de l'experiència. Per això es clau que el departament d'Empresa i Ocupació potencí el suport i seguiment individual, i la formació ocupacional per a afavorir la seva inserció sociolaboral.

Per últim les entitats deien que és necessari no penalitzar el programa amb els greus problemes de tresoreria que el programa genera en l'actualitat.

b) Sobre les accions a càrrec de les entitats que es porten a terme per complementar el programa

Més d'una resposta afirma que des de 2010 han deixat de rebre recursos econòmics per part de l'administració per atendre a les persones beneficiàries, però malgrat tot, continuen rebent derivacions del Dept. de Benestar i família per atendre persones fent orientació i/o la formació.

La majoria ens diu que fan itineraris d'inserció, i dediquen els seus recursos a donar formació, suport, orientació, pisos compartits, assessoria jurídica, centre residencial (VHS), habitatge social, classes llengua catalana i castellana, espais recerca de feina, atenció psicològica, ajudes econòmiques puntuals (ulleres, odontologia, tramitacions, roba, serveis diversos...)

Respecte a la formació, algunes especifiquen que fan formació bàsica instrumental per a millorar l'ocupabilitat, o formació de competències bàsiques i transversals per a la recerca de feina. I altres ens parlen de la capacitat digital.

S'indica que fan orientació laboral i seguiment individualitzat, atenció psicosocial i suport al procés individual. Es responsabilitzen de disposar de tots els elements necessaris per a portar a terme el pla de treball de cada beneficiari del programa.

Es gestiona les ofertes de feina i l'acompanyament en la recerca de feina.

En relació a les empreses, son bastants entitats les que treballen amb aquestes, i algunes organitzacions indiquen que s'ha aconseguit, gràcies a un treball prospector, conveniar amb aquestes per a que els beneficiaris PIRMI puguin fer pràctiques en un entorn laboral real.

Altres recursos que citen fan referència a què alguna entitat actua com agència de col·locació, i altres tenen una empresa d'inserció on canalitzen algunes persones en recerca de feina.

Es posa en evidència entre les entitats que moltes assumeixen despeses que es deriven de la necessitat de cobrir les despeses bàsiques de subsistència, despesa farmacèutica, d'habitatge i altres, de les persones que no han rebut encara l'acceptació al programa, o que la quantia que reben no cobreix la totalitat de les seves necessitats.

Un exemple sobre la carrega horària d'una entitat per aquest projecte, distribuïda segons les necessitats de la persona es compon de:

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

1h estudi de la sol·licitud per avaluar el cas. 6h al mes, de seguiment educatiu i de suport tutorial. 8h al mes de taller de Prospecció d'empreses. 80h de formació Professional per accés al mercat laboral-

c) Sobre el cost que aquestes accions representen per a l'entitat

Les quantitats oscil·len segons l'activitat de l'entitat. Algunes ens faciliten el preu per persona al mes o any, i altres no ho tenen desvinculat dels programes generals de l'entitat i no poden donar-nos dades específiques del programa. Oscil·len entre unes 9.000 € a 45.000 € a l'any per la gestió del programa.

d) Sobre les accions a càrrec de l'Administració pública que porten a terme les entitats per complimentar el programa

L'administració en alguns casos no cobreix totalment la despesa que genera la gestió del programa

Algunes de les accions que realitzen estan relacionades amb la problemàtica de l'habitatge: Suport residencial, pisos assistit, pisos d'inclusió per a dones, per a joves, allotjament temporal en recursos de la xarxa de persones sense llar, allotjament pisos del consorci d'Habitatge.

Servei d'atenció a les dones i a les famílies, menjadors socials públics, aliments en espècie, servei assessoria jurídica, o altres com accions de formació ocupacional, programa alfabetització, recerca de feina, cursos de formació diversa, escola d'adults. Es destaca que es prioritza la participació en la formació o programes de les persones beneficiàries del PIRMI per tal d'incrementar la seva ocupabilitat.

Altres ressalten accions més especialitzats com és el seguiment específic de dependents amb la xarxa de toxicomanies, o malalts amb la xarxa de salut mental. També es destaquen alguns Programes de dinamització social i treball comunitari per tal d'aconseguir que el beneficiari faci una contraprestació a la comunitat on viuen, millorar la cohesió social de la seva comunitat, promoure la relació i la participació dels usuaris dels Serveis socials en les entitats de l'entorn, crear un treball de capacitació, formació i implicació en la comunitat de persones en situació de risc o exclusió.

Es considera que els programes d'inserció tenen un alt valor afegit perquè al derivar persones del PIRMI permet un doble seguiment d'aquesta persona. (la treballadora social de referència i la persona tècnica del programa).

També s'ha recollit que alguna entitat no fa cap acció d'aquestes característiques.

e) Sobre com valorem aquestes accions:

Algunes entitats afirmen que no ho poden quantificar i altres consideren que tenen un valor molt positiu perquè complementen la intervenció realitzada des d'altres programes, ajudant a garantir els drets de les persones perceptores de la RMI. Creuen que el suport que es dona facilita l'accés a processos de selecció de feina.

També valoren que aquestes accions permeten complementar la intervenció de seguiment individual i donar resposta específica a la problemàtica integral de les persones ateses.

Comenten que les persones del PIRMI no sempre participen en tots els programes que les entitats estan gestionant.

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

Consideren que el suport a les famílies amb fills petits per a què puguin incorporar-se al mercat laboral i conciliar amb la cura del fills és un factor positiu per als beneficiaris amb carregues familiars en el procés per inserir-se laboralment.

f) Sobre el cost adicional d'aquestes activitats per a les entitats

Algunes que no tenen cap cost adicional, perquè integren l'atenció a les persones del PIRMI als programes de l'entitat que ja estan finançats per altres fons.

Les quantitats del cost oscil·len força: entre 4.000 € i 160.000 € l'any

g) Sobre el nombre de persones beneficiàries ateses per les entitats

El nombre de persones ateses és molt divers, i els casos actius oscil·len des de 17 fins a uns 200

h) Sobre les accions que es considera imprescindible continuar fent en el moment en què ens trobem i segons els perfils atesos

Algunes entitats es neguen a prioritzar unes o altres accions, i consideren que **totes** les accions son importants.

Altres destaquen com imprescindibles el seguiment educatiu, els programes d'habitatge, formació ocupacional, suport per la recerca de feina, motivació personalitzada, orientació i acompanyament per la inserció laboral.

També valoren la importància de poder garantir la dignificació de les persones ateses perceptores de la RMI

i) Sobre possibles accions noves a fer

Les més interessants que es recomanen:

- Impulsar els itineraris individualitzats d'acompanyament i orientació per a la recerca de feina.
- Suport integral a les famílies amb fills a càrrec per a què puguin conciliar
- Atenció psicològica individualitzada
- Donar assessorament legal

Treballar la motivació a les persones beneficiàries, per impulsar accions positives per a la recerca de feina i també evitar processos negatius d'una victimització secundària davant la dificultat d'aconseguir aquest objectiu en el moment actual.

Millorar la prospecció de les empreses per a trobar llocs de treball, i aconseguir que l'administració generi mecanismes que facilitin l'entrada al mercat laboral (formació dual, bonificacions a les empreses contractadores, convenis de practiques...). Les empreses haurien de participar en els itineraris d'inserció fent xerrades, donant formació, fent *mentoring*... Es molt necessària la participació i corresponsabilitat de l'empresa en aquests moments.

Fer formació adreçada als participants en el programa de Nous filons d'ocupació, i també altres àmbits i programes. Pensar en una formació adaptada a sectors, programes i col·lectius.

Estendre l'activitat de les entitats a altres municipis, és a dir col·laborar amb major nombre de municipis per a complementar les

Noves propostes de les entitats d'acció social sobre la Renda Mínima d'Inserció

accions a fer en el marc del PIRMI, com és la formació ocupacional i el suport per a la inserció sociolaboral.

Potenciar les tres vessants de la RMI (prestació econòmica, seguiment social, i inserció-ocupació) que cal abordar-les de forma integral i globalitzada, per evitar caure en que aquest programa es redueixi a una simple prestació econòmica que és el que no és.

j) Sobre accions d'èxit a identificar en el passat i que caldria tornar a implementar

Algunes ens responen que cap, però en general s'apunten alternatives com:

- Atendre a la persona en tot el seu procés: Les accions que es consideren positives, algunes entitats fan constar que no les han deixat de fer. L'entitat té una certa capacitat d'adaptar els seus recursos per a respondre a les demandes emergents, que les cobreix per mitja del seu propi servei d'Atenció a l'Ocupació i altres programes de l'entitat. Amb tot, el retard en la concessió de la prestació, ha fet que aquestes han hagut d'assumir un elevat cost per a respondre a les necessitats urgents de les persones que es troben a l'espera d'una resposta administrativa des del programa.

Alguna entitat senyala que abans de la modificació de 2011, si l'entitat en casos greus sol·licitava una resposta i cobrament urgent, i aquesta es produïa ràpidament, i es rebia l'import des del primer dia de la concessió de l'ajuda, cosa que avui no es dona.

Un altra cosa a considerar és que el seguiment dels casos es fa amb una certa diversitat de recursos: els propis, els de l'administració i els d'altres entitats.

Per últim, les accions que es valoren que han d'existir son:

- Fer itineraris d'inserció sociolaboral i Programes d'orientació
- Potenciar les activitats grupals

k) Sobre si algunes de les accions portades a terme es fan en xarxa i de forma coordinada

Algunes es fan des de la pròpia entitat i altres en xarxa i l'administració. Quan les persones que arriben a una entitat son derivades per un altre organització, aleshores el seguiment social es realitza conjuntament i coordinadament amb el derivant.

Algunes parlen de xarxes d'empreses col·laboradores del programa d'inserció de les entitats i altres diuen que per a la capacitat de competències tècniques s'utilitza la xarxa d'entitats especialitzades en els diferents àmbits i sectors.

S'indica també que es troba a faltar en més d'una ocasió la coordinació entre els diferents departaments de la Generalitat, i entre les diferents administracions com és el cas dels municipis i la Generalitat, especialment en moments que el mon local es troba sense recursos i amb un gran increment de la demanda.